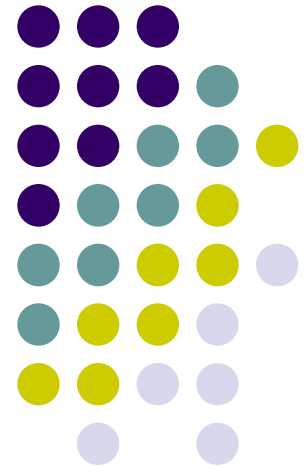

SPECIFIKA

vybraných
MENŠIN

Motto

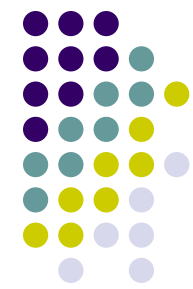
„Až sestry pochopí a uplatní etické principy ve všech oblastech transkulturní péče, dosáhneme jednoho z největších humánních cílů ošetrovatelství.“

Madeleine Leiningerová

Úvod

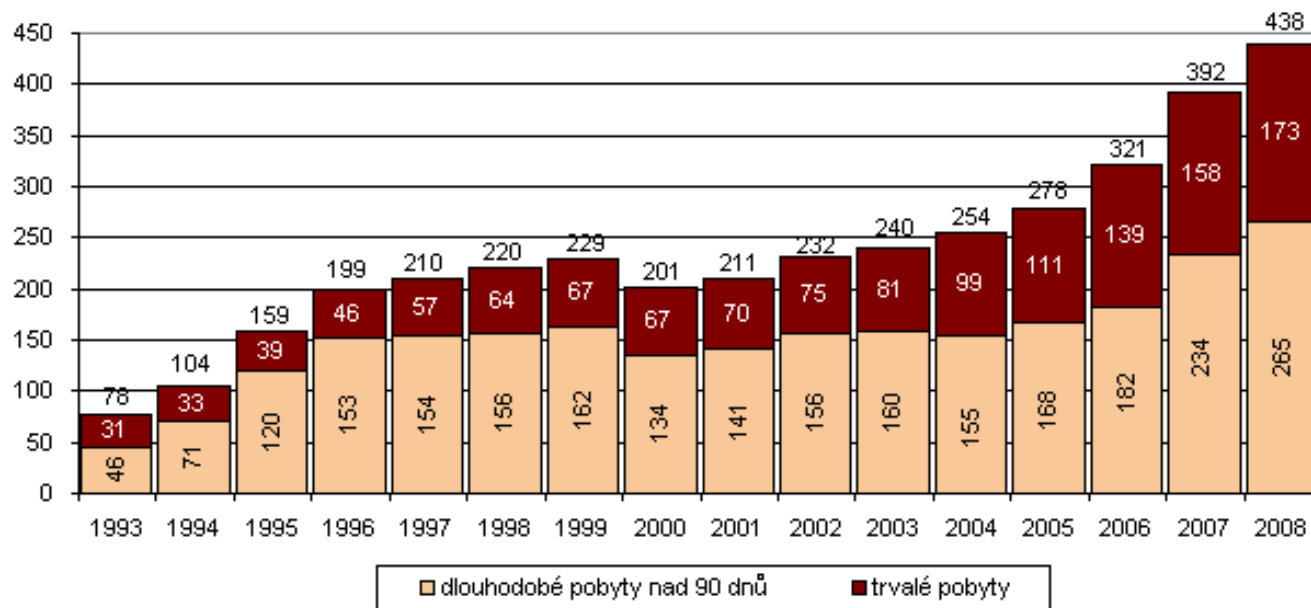

- dříve spíše tranzitní zemí, umožňující vstup do západní Evropy
- od roku 1989 příliv stále větších počtů cizinců
- nyní, po vstupu ČR do Evropské unie, se stává zemí cílovou
- **příchod lidí:**
 - z nejrůznějších kontinentů,
 - z rozmanitých kultur,
 - různých náboženství
 - i barvi pleti

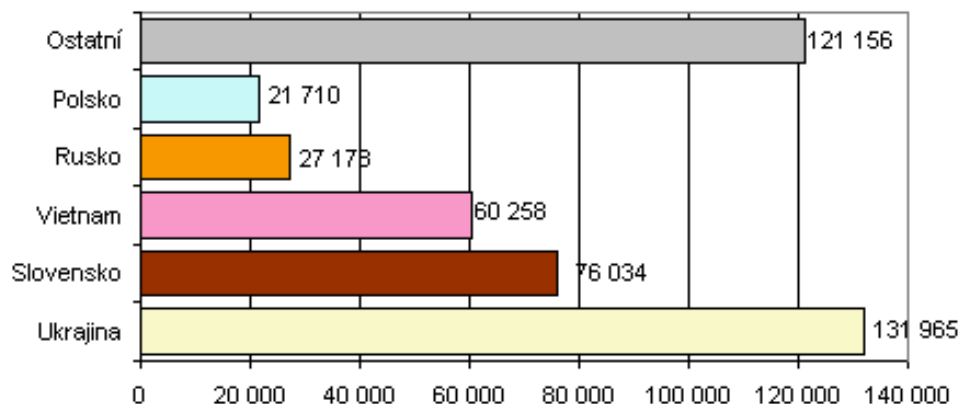

Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR 1993 - 2008 (31. 12.) - předběžné údaje (Pramen: ŘS CPMV ČR)

Tisíce

5 nejčetnějších státních občanství cizinců v ČR - k 31. 12. 2008 předběžné údaje (Pramen: ŘS CPMV ČR)

Situace cizinců v nemocnici

- **Cizinec v nemocnici je vystaven mnoha tlakům z okolí, které pramení z:**
 - Neznalosti jazyka
 - Odlišného způsobu komunikace
 - Neznalosti vyšetřovacích metod
 - Odlišnosti ve způsobu ošetřování
 - Nerespektování základních norem a hodnot
 - Nemožnosti dodržovat své náboženské či kulturní rituály atd.....

System zdravotnické péče majoritní společnosti

zásady

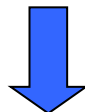
jazyk

omezení

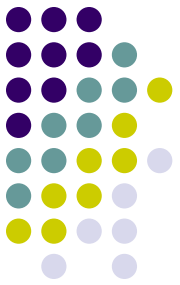
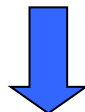

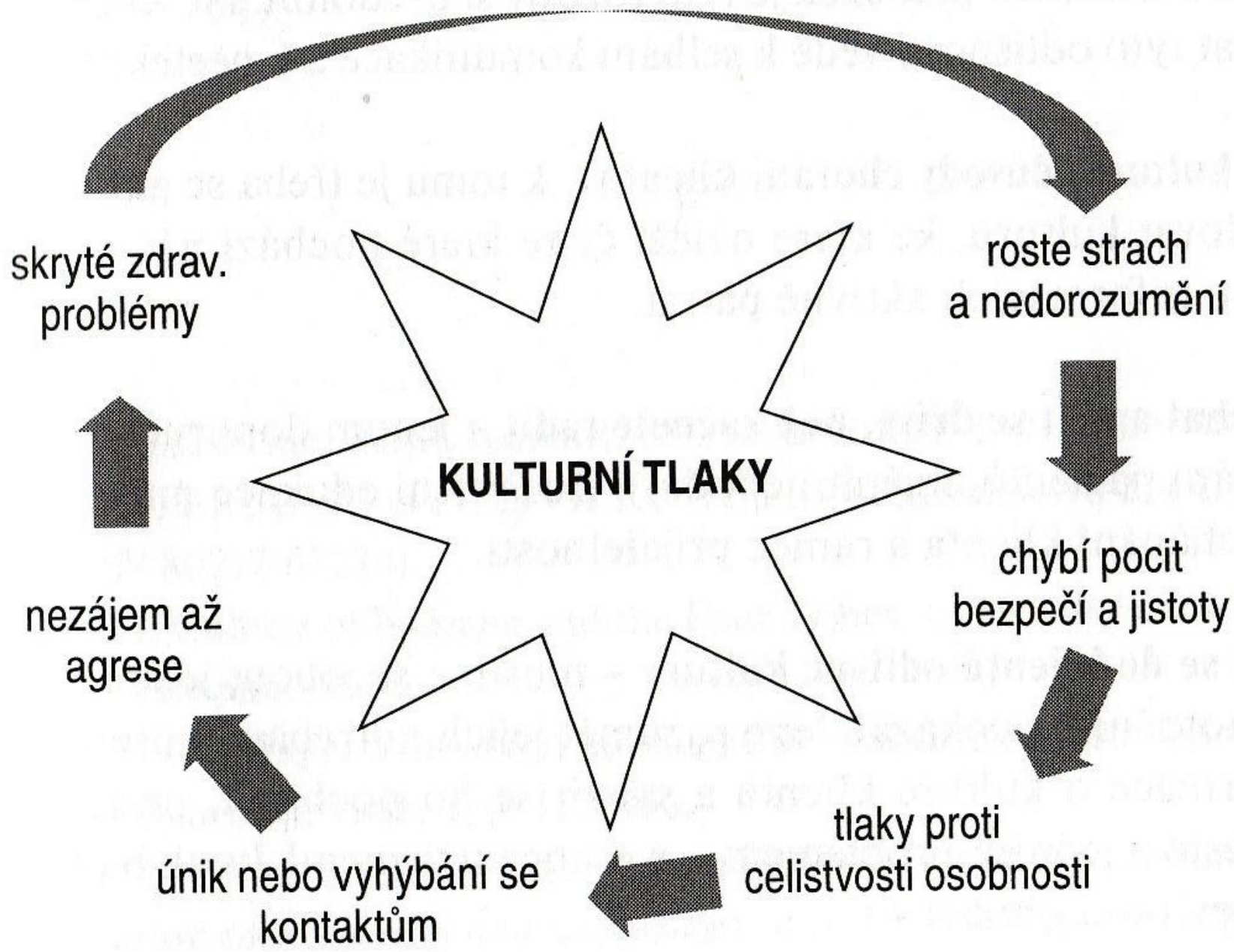
PACIENT

**Selhávání v běžných životních úkonech situacích,
neschopnost je efektivně řešit navyklým způsobem**

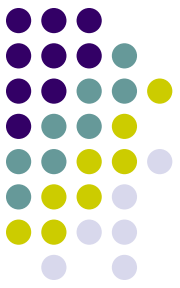

Problémy spojené s adaptací /kulturní tlak, kulturní šok/

Komunikace při poskytování multikulturní a transkulturní péče

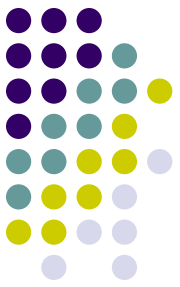
Problémy:

- jazykové a kulturní bariéry ve vztahu zdravotník – pacient
- pacientovi prezentace projevů nemoci, způsob projevů zdravotních obtíží
- odlišná prezentace subjektivních potíží
- těžké je zhodnotit subjektivní potíže jako je bolest, únava, strach, diskomfort...

Problémy ze strany zdravotníka

- nedostatečné schopnosti ovlivnit pacienta pro potíže v komunikaci
- nedostatek zkušeností s danou kulturou

- kultura značně ovlivňuje to, jak jsou vyjadřovány pocity – verbální, neverbální
- ve zdravotnictví je to jasně vidět například u projevů bolesti navenek
- v efektivní komunikaci jde tedy o vzájemné pochopení významů
- bariéry v komunikaci zahrnují rozdíly v jazyku, světonázoru a hodnotách

Jak komunikovat s cizincem

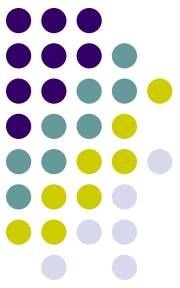
- Zjistit zda je možno komunikovat v třetím jazyce (AJ, NJ..) a do jaké míry ho klient zná
- Mluvit pomalu, zřetelně artikulovat, přitom nekřičet.
- Používat gesta a obrázky, které klientovi zlepší pochopení.
- Pokud klient neporozuměl, zopakovat jinými slovy.

Jak komunikovat s cizincem

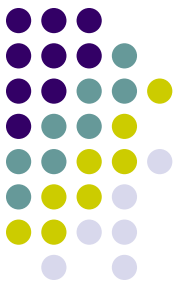
- Používat jednoduché věty, vyhýbat se ty, souvětím.
- Všímat si, kterým slovům klient rozumí nejlépe a ty pak používat.
- Pokud je to možné, naučit se v řeči klienta alespoň základní pozdrav → zájem o klienta.
- Pokud není jasné, co přesně klient chtěl říci, je vhodné ho požádat, aby zopakoval informace jinými slovy.

Jak komunikovat s cizincem

- Ponechat klientovi čas, hlavně když má problémy vyjádřit se v cizím jazyce, nespěchat!
- Bedlivě sledovat neverbální příznaky strachu, obav, nepokoje a bolesti, protože jejich projev může být kulturně zkreslený.
- Po podání informací si ihned ověřit, zda klient skutečně porozuměl.

Jak komunikovat s cizincem

- Vyhýbat se medicínským výrazům a zdravotnickému slangu, kterému nemusí klient rozumět.
- Pozor na specifika češtiny – např. názvy měsíců (psaní datumu NE 1. ledna 2008 ANO datumu 1.1.2008), číselné hodnoty 1200 (hodnoty Čech přečte dvanáct set).
- Na doplnění informací používat obrázky: piktogramy

Ticho, nehlučte

Komunikace s cizincem přes tlumočníka

- mluvit pomalu,
- v krátkých větách,
- ponechat čas tlumočnickovi, aby mohl přeložit text
- adresovat otázky přímo na klienta, ne na tlumočníka
- trvat na tom, aby tlumočnick překládal přesně, co klientovi, říkáme a nemodifikoval

Mýty a nepravdy v péči o pacienty jiných etnik a kultur

- Není třeba přizpůsobovat péči nebo léčebné procedury tak, abychom do nich zahrnuli i kulturní odlišnosti.
- Problémy minorit mohou být vhodně řešeny těmi, kteří jsou vyloženě připraveni je rozpoznat, a nebo těmi, kteří jsou členy té samé minority.
- Profesionální chápání znalostí a dovedností je neefektivní.
- Léčit, ošetřovat lidi rozdílně vzhledem k rase, náboženství, etniku nebo pohlaví znamená zavádění předsudků a diskriminace.

Rady jak pečovat o K/P jiných etnik a kultur

- Nalezněte způsob komunikace
- Rozpoznejte kulturní odlišnosti
- Chápejte kulturní chování klienta
- Naslouchejte a učte se dříve, než začnete radit
- Vciťujte se do pocitů K/N jiné kultury a překonávejte vlastní nadřazenost
- Projevujte úctu ke klientům a jejich kultuře –respektujte a podporujte jejich zvyky, nezesměšňujte
- Je-li to provozně možné, snažte se nebránit lidovým léčebným postupům v rámci kulturních zvyklostí pacienta.
- Pokud není možné potřebám pacienta vyhovět ,snažte se tuto skutečnost pacientovi s citem vysvětlit.
- Mějte trpělivost
- Průběžně analyzujte a korigujte své chování

Aktivně plnit všechny potřeby klienta –biologické, psychické, sociální kulturní a náboženské

Nejčastější důvody hospitalizace cizinců v českých nemocnicích

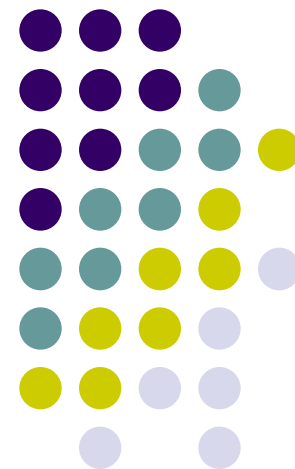
- Těhotenství
- Nemoci oběhové soustavy
- Nemoci trávicí soustavy
- Poranění, otravy,..
- Nemoci močové a pohlaví soustavy
- Nemoci dýchacích cest
- Novotvary

Spiritualita a náboženství

- **spiritualita** – znamená způsob duchovního života, spiritualita je vlastně životní cesta
 - vztah s bohem nebo jinou vyšší mocí řídící lidský život
 - vztah jedince k sobě samému, vztah k jiným a k prostředí, ve kterém žije
- **náboženství** - vztažena k určité náboženské tradici, často souvisí s církví, má jasně organizovaný systém

Vietnamská kultura

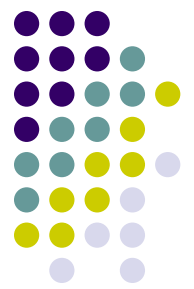
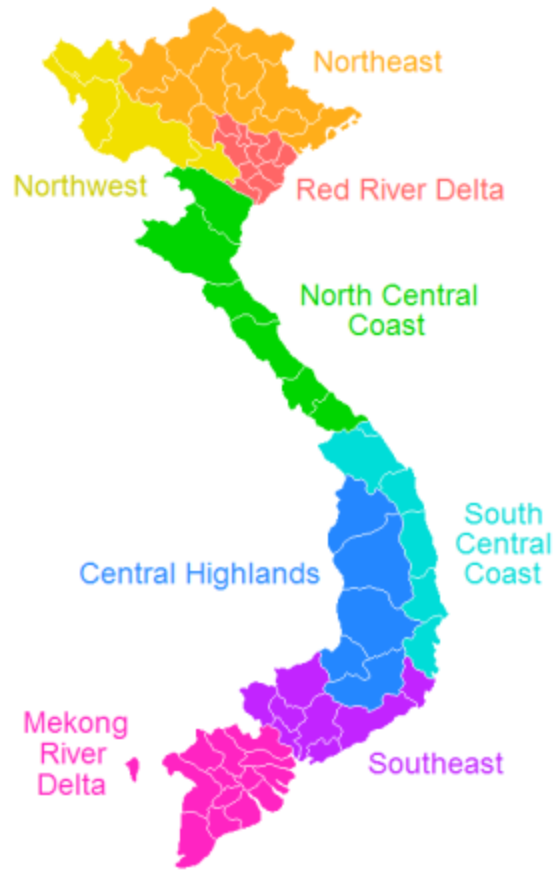

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1141180245-cizinci-u-nas/20356226247-vietnamci/>

Vietnamská socialistická republika

- je stát rozkládající se při pobřeží Jihočínského moře v jihovýchodní Asii
- Hlavní městem je Hanoj
- Úředním jazykem vietnamština s dialekty Bac, Nam a Hue
- používanými cizími jazyky jsou čínština, angličtina, francouzština (převážně starší generace) a ruština
- Měna: Vietnamský dong

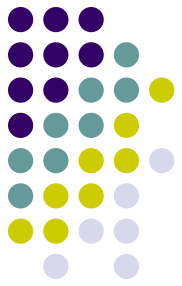
Náboženství

- nejvíce zastoupen je **Buddhismus**
- Katolicismus
- Konfucianismus
- Protestantismus
- Islám
- Hinduismus
- Sekta Cao Dai
- Sekta Hoa Hao

Náboženství

- vynikají zároveň i velkou náboženskou tolerancí
- není zde neobvyklé, že žijí v jedné rodině katolíci a buddhisté
- v žádné domácnosti nechybí oltář s vonnými tyčinkami, ovocem a fotkami příbuzných

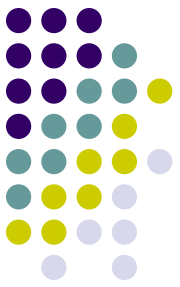
Rodina

- je nejdůležitější jednotku společnosti
- typická je široká rodina, kterou tvoří nejen rodiče a děti, ale i vzdálené příbuzenstvo, někdy i blízcí přátelé
- v tradičním uspořádání má patriarchální charakter
- představuje zázemí, v němž se řeší všechny problémy včetně zdravotních
- povinností rodiny je postarat se o nemocného, především v chudších oblastech, kde je zdravotní péče stále nedostupná

Rodina a role

- úlohou ženy je starat se o domácnost a vychovávat děti
- chlapci jsou připravováni na převzetí funkce „hlavy rodiny“, zatímco děvčata jsou vedena k péči o domácnost
- vzdělání je však dopřáno oběma pohlavím stejně

Jména

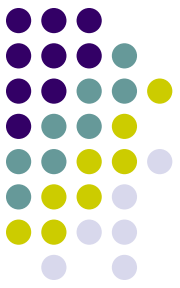

- základním rozlišením u vietnamských jmen představuje jméno osobní, neboť většina vietnamských příjmení jsou stejná
- v písemné formě je **nejprve uvedeno příjmení**, dále **prostřední jméno** a **nakonec jméno osobní**, které může být pro muže a ženu stejné, k rozlišení pak slouží prostřední jméno „**Van**“ **označující muže** a „**Thi**“ **určeno ženě**
- Po svatbě žena **nepřijímá manželovo příjmení**. Bývá oslokována křestním jménem svým nebo manžela.
- Může se též u oslovení užít předpony „**Ba**“ neboli „**paní**“.
- Osobní jména mají většinou v překladu svůj význam, někdy se však jedná i o pořadí v němž se děti narodily

Stravovací návyky

- hlavní jídla dne jsou oběd a večeře
- kuchyně je velmi vyvážená a pestrá
- jí se pomalu a řeší se rodinné záležitosti.
- jídlo by mělo být teplé a posledním chodem je vždy polévka
- tradičně je jídlo podáváno v miskách a konzumováno pomocí hůlek
- mlaskání a říhání, slouží jako pochvala hostiteli
- tradičním nápojem během dne bývá teplý zelený čaj nebo voda pokojové teploty

Stravovací návyky

- požívají minimum mléčných výrobků
- mají rádi méně solenou stravu
- přípravě jídla věnují dostatek času
- když jsou nemocní jedí nejraději rýžovou kaší, hodně zeleniny a ovoce

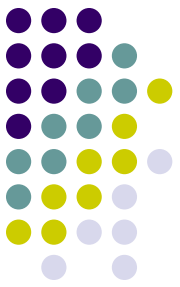

Odlišné verbální projevy

- *Pozdrav* – nejprve muž poté žena
- *Oslovení* – přednost má muž (vážení páni, vážené dámy)

Oslovování – hlavní zásada

- Zeptat se, jak si přeje být pacient/klient oslovován.

Domluvit se, aby nás jméno naučil vyslovovat.

- *Rozhovor* – přímá a ostrá argumentace je nevhodná
- *Hlasitost* – hlasité diskuse při dosahování vlastních cílů považují za nedůstojné

Nonverbální zvláštnosti

- *Úsměv*: kromě radosti má několik významů – omluva, nepochopení, zmírnění situace
- *Pohlazení*: hlazení po vlasech a jiné dotýkání se hlavy je považováno za projev velké neúcty (pouze pohlazení dětí rodiči)
- *Doteky na veřejnosti*: mezi milenci – nepřípustné, mezi přáteli a známými zcela běžné
- *Podání ruky*: podat pravou ruku a levou ještě lehce přitisknout

Nonverbální zvláštnosti

- *Podání předmětu:* oběma rukama, jednou rukou – nezdvořilé
- *Pohled do očí:* přímý pohled do očí není zdvořilý, naopak může vyjadřovat domýšlivost
- *Smrkání do kapesníku:* považováno za neslušné a směšné
- *Gesto přivolání druhé osoby:* dlaň k zemi, prsty poté pohybujeme k sobě, dlaň otočená směrem nahoru – projev nadřazenosti
- *Ruce křížené na prsou:* znak rozčílení nad obsahem daného dialogu

Jak správně komunikovat

- Nezapomínat na pravidla slušného chování a vystupování.
- Na P/K bychom si měli udělat čas, zvláště v případě, že mezi námi a ním existuje jazyková bariéra.
- Pro navázání kontaktu by bylo vhodné použít základní pozdravení v jazyce P/K.
- Řádně P/K oslovit.
- Podání ruky: podat pravou ruku a levou ještě lehce přitisknout.
- Nezapomeňme se také představit.
- Je nutné zjistit, do jaké míry P/K ovládá český jazyk a zda rozumí.

Jak správně komunikovat

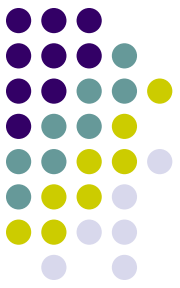

- Hovoříme pomalu, zřetelně artikulujeme, nezvyšujeme hlas.
- Nechejme P/K vyložit jeho vlastní pohled na problém.
- Naslouchejme P/K se sympatiemi a pochopením
- V komunikaci s vietnamským P/K bychom měli upustit od veřejné kritiky před ostatními pacienty, pokud něco udělal špatně.
- Otázky bychom měli pokládat tak, aby na mě nebylo možno odpovědět pouze ano či ne, a měli bychom se ujistit, že nám P/K porozuměl.

Jak správně komunikovat

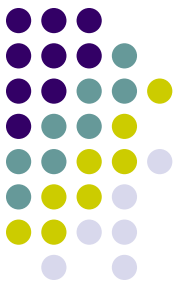
- Úsměv a přikyvování vietnamského P/K nemusí být důkazem toho, že nám rozuměl.
- Nezapomínejme na neverbální komunikaci, která je při rozhovoru s cizincem velmi důležitá.
- Správně P/K oslovujme.
- Do správné komunikace s cizincem patří nejen pozdrav, oslovení, ale také slova prosím a děkuji.
- Být řádně upraven a čistě a vhodně oblečen je součástí slušného chování.

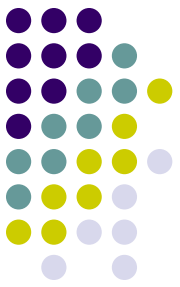
Zvláštnosti projevu

- Při **bolesti** (Dau) mohou být Vietnamci stoupci. Dobrovolně nepožádají o léky na bolest, ze strachu z návyku a z vedlejších účinků.
- Při **zvracení** (Mua/oí) z důvodu studu může dát vědět sestře až po zvracení, nebo sám zvratky uklidí. Někteří přijmou antiemetika až po několika epizodách zvracení. Nejprve použijí nějaký domácí „lék“.

Zvláštnosti projevu

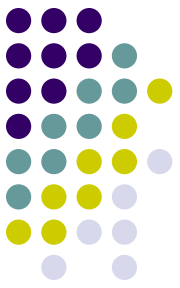

- Při **zácpě** nebo **průjmu** (Bón/iachay) oznámí nepravidelnost ve vyprazdňování stolice, až když je problematická nebo když se sestra zeptá.
 - Domácí léčebné metody zahrnují zvýšenou konzumaci tekutin a zelené listové zeleniny.
 - Klyzma využívají na zácpu jenom jako poslední možnost.
- **Únavu** (M^{et}) neoznamují a nebudou na ni brát léky. Odmítnou jakýkoliv agresivní zákrok. Podle nich je spaní součástí ozdravovacího procesu.

Zvláštnosti projevu

- Když je vietnamský pacient/klient v **depresi** (Buonba – smutný), člen rodiny nebo jeho přítel se ho bude snažit rozveselit vyprávěním nebo ho bude chtít přivést na jiné myšlenky.
- Protože mentální nemoc má stigma, řekne o své depresi sestře, pouze když se zeptá.

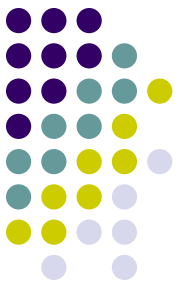
Prostor

- rodina rozhoduje společně
- dostatek informací (vysvětlení co nejjednodušeji) ohledně prováděných procedur a testů
- vyžadují zachování soukromí
- za tlumočnicka preferují spíše člena rodiny
- ošetřování v rukavicích považují za hygienické a vítané

Pojetí času

- dodržování času při návštěvě lékaře je pro ně důležité
- lékař a sestra by také měli zdůraznit důležitost další návštěvy a event. rozvrh užívání léků
- obvykle splní očekávání zdravotnického personálu

Zdraví versus nemoc

- **základem je rovnováha:**
 - síly jang (světlo, teplo, sucho)
 - jing (opak, tedy tmu, chlad a vlhko)
- filozofie ovlivňuje život po všech stránkách
- dodnes jsou vyhledávané tradiční lidové léčitelství užívající byliny pradávne léčebné praktiky a spirituální obřady k navrácení zdraví

Péče o své zdraví

– prevence nemoci

- vysvětlovat procedury a testy pokud možno co nejjednodušeji a nejpřesněji
- dle nutnosti přizvat přítomnost člena rodiny
- jsou velmi stydliví, hlavně ženy
- při hygieně upřednostňují sprchu ráno, a to každý den
- pokud mohou osobní hygieny si raději zajišťují sami, pokud nemohou, chtějí, aby jim pomáhal člen rodiny stejného pohlaví
- soukromí a stud jsou důležité body při pobytu v nemocnici

Těhotenství a mateřství

- dbají na zdravá jídla a dostatek odpočinku (namáhavá činnost je pro ně nemyslitelná, hlavně pak v posledním trimestru)
- žena by se měla vyhýbat svatbám a pohřbům a zdržet se pohlavního styku během těhotenství, protože by to mohlo uškodit jí i dítěti
- měla být v teple a dodržovat speciální hygienu
- pokud budoucí rodiče absolvují společně těhotenský kurz, otec se bude cítit lépe, je-li přítomen porodu

Těhotenství a mateřství

- nastávající rodičky trpí tíše, proto, i když nenaříkají, je nutné je uklidnit a nabídnout jim pohodlí
- vždy je důležitá hygiena
- vaginální porod je upřednostňován před císařským řezem
- pokud se vyskytnou problémy s dítětem, je lepší je prokonzultovat s otcem nebo jiným členem rodiny. Tato osoba rozhodne, kdo to oznámí matce.
- ženy po příchodu z porodnice zůstávají raději doma – do tří měsíců dítěte, chrání se před slunečnými paprsky a nepříznivými povětrnostními podmínkami a rozmary počasí
- nutno předcházet dotykům a hlazení hlavičky novorozence

Umírání a smrt

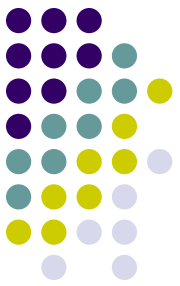
- uctívají kult předků, tedy věří, že duše zemřelých se vrací zpět na svět a aktivně ovlivňují v dobrém či zlém osudy žijících lidí
- jestliže je za určitých podmínek nutná pitva, rozhoduje celá rodina
- upřednostňují umírání doma než v nemocnici
- důležitá je kvalita života než jeho délka, protože věří v reinkarnaci a v menší utrpení v příštím životě

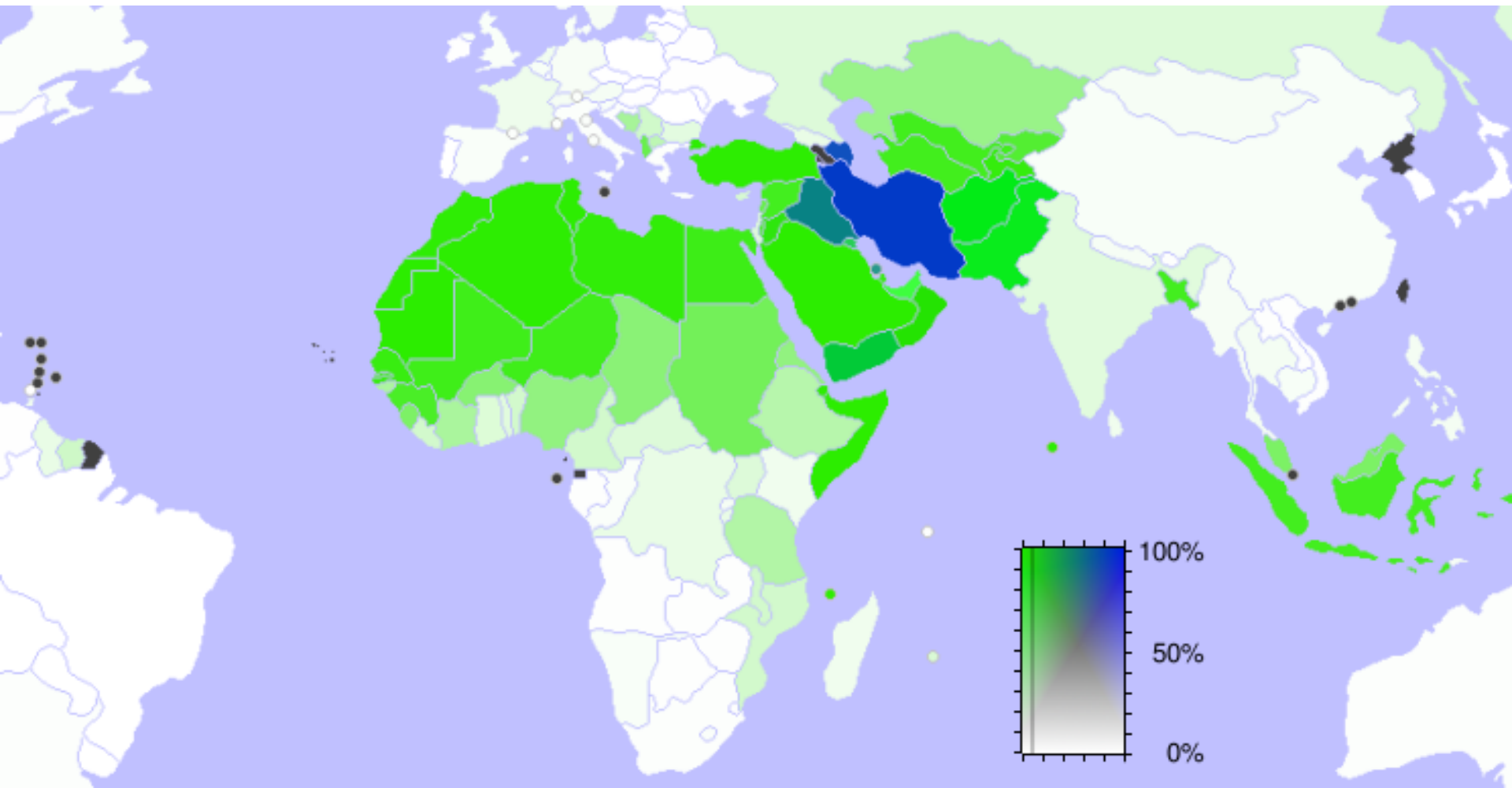
Muslimská kultura

Islám

- je arabské slovo odvozené od kořene „SLM“ znamenajícího mimo jiné mír, čistotu, odevzdání se a poslušnost
- není to pouze náboženství jako takové, nýbrž je to komplexní způsob života, který se řídí jak Koránem, tak také tzv. sunnou, což jsou výroky a příklady ze života Proroka Muhammada a jeho prvních společníků

Víra

- věřící uctívají jediného Boha, č
- lidský život je dar od Alláha

الله

Islámská komunikační etiketa

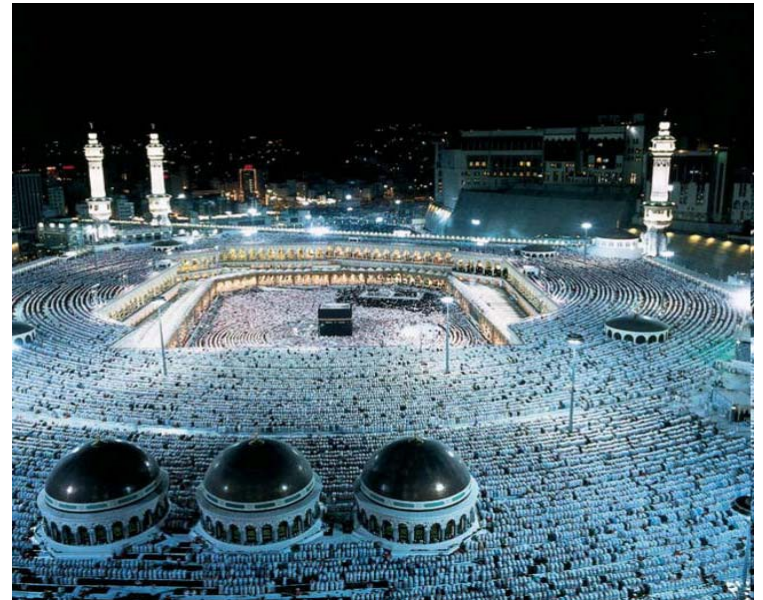

- komunikace o duchovních postojích, hodnotách, obecných věcech života vyžaduje velmi citlivý přístup
- muslimové nepoužívají příjmení a jejich jména mají svůj význam
- intenzivní vizuální kontakt muslimského pacienta(tky) s osobou opačného pohlaví je nepřijatelný (chápán jako jednoznačná známka přiblížení se
- potřásání rukou při pozdravu není obvyklé

Islámská komunikační etiketa

- u ortodoxních muslimů je kontakt mezi cizím mužem ženou tabu
- tělesný kontakt mezi cizími muži a ženami je v islámské kultuře tabu (problematická jsou gesta a doteky útěchy)

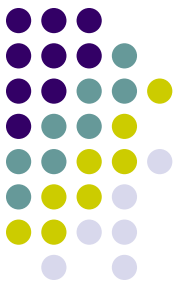

Péče o zdraví

- k provádění čistých věcí pravou rukou (pro nečisté věci je levá ruka)
- může být urážlivé podá se-li jim něco levou co rukou
- umývání je několikrát denně k modlitbám
- zuby se čistí více jak jedenkrát denně
- preference sprchy
- očista vodou po použití WC (toaletní papír je nehygienický)

Rodina

- otázka zjišťující rodinný stav je mnohými staršími svobodnými osobami vnímána jako na nepříjemná
- nebýt v manželském svazku je považováno za poskvrnu
- ptát se svobodné muslimské ženy, má-li děti, není vhodné
- mimomanželský pohlavní styk je zakázán
- je nevhodné se ptát vdané bezdětné ženy, má-li děti
- může mít pocit, že je její bezdětnost vyčítána

Jak je to s ženami?

- hidžáb (závoj) musí nosit každá žena
- jsou pole určeny k plození dětí
- je zakázáno studovat obory jako jsou: strojírenství, zemědělství, archeologie, restaurování historických památek, umělecká řemesla a mnoho dalších řemesel
- dočasný sňatek je zákonný
- věk, kdy mohou být děvčata provdána byl snížen na 13 a poté na 9 let

Jak je to s ženami?

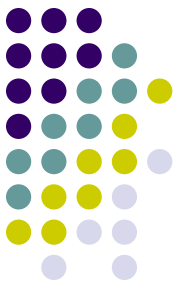
- Íránské ženy se nemohou provdat za cizince bez písemného svolení ministerstva vnitra
- rozvod je nepopíratelným právem muže, může být bez jakéhokoli předchozího upozornění
- vdaná žena nemůže bez manželova svolení cestovat, pracovat, připojit se k nějaké organizaci, jít na vysokou školu ani navštěvovat své přátele a příbuzné
- vdané ženy nemohou cestovat do zahraničí
- manžel může na ženě vykonávat fyzické násilí či jinou formu týrání

Jak je to s ženami?

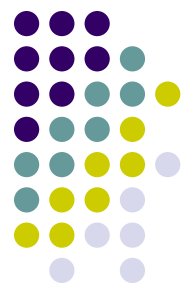
- je kamenována k smrti, když ji její manžel obviní z cizoložství
- s ženskými politickými vězni se zachází jako s válečnými zločinci
- dívky, které jsou ještě panny a jsou odsouzeny k smrti, nejsou popraveny dokud s nimi jejich dozorcí nemají sex a nezbaví je panenství

Ramadán a pobyt v nemocnici

- devátý měsíc islámského kalendáře, trvá 28 – 30 dnů
- od východu do západu slunce nesmí muslim nic jíst, pít mít pohlavní styk
- povinnosti jsou zproštěni nemocní:
 - staří a slabí lidé,
 - těhotné a kojící ženy,
 - ženy v průběhu menstruace
 - cestující

Ramadán a pobyt v nemocnici

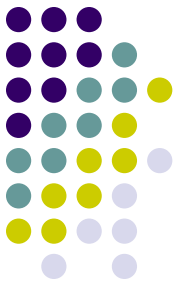

- půst má být uskutečněn později, rozhoduje zdravotní stav jedince.
- škodí-li pacient půstem svému zdraví, jedná proti vůli Alláha
- Muslim je vyzýván, aby chránil a zachovával své zdraví

Modlitby v nemocnici

- soukromí pro modlitbu
- symbolické omývání
- pyžamo – pocit zdanitelnosti a pocit nechránění
- žádnou věc či majetek nenechávat na zemi nebo v blízkosti bot či nohou – vnímáno jako urážka

Stravovací návyky

- příkládána velká důležitost pohostinství
- nejí vepřové maso, nedůvěra k mletému masu
- v nemocnici chtějí zabránit příbuzní tomu, aby nemocný nemusel jíst sám
- střídmost
- zákaz alkoholu, drog a jiných toxických látek

Zvláštnosti projevu

- ortodoxní muslimové bolest spíše skrývají, protože islám znamená odevzdat se do vůle boží

Umírání a smrt

- použití všech prostředků k záchraně života či k jeho prodloužení
- **Umírání**
 - rodinní příslušníci si přejí starat se o svého příbuzného
 - předčítají nemocnému z koránu
 - rodina si zpravidla přeje, aby seděl nebo ležel s tváří obrácenou k Mekce

Umírání a smrt

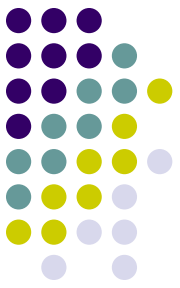
- **Smrt**
 - informovat islámské centrum
 - Muslim má mít u sebe listinu závěti s tel. číslem centra
 - mrtvého těla by se do příchodu zástupců centra neměl nikdo dotknout
- dovolují se pitvy, jejímž cílem je přesněji určit příčinu smrti
- nedovoluje se eutanázie

Ortodoxní vyznavači islámu

Mají zakázáno:

- transplantaci orgánů
- pitvy – věří na tělesné znovuvzkříšení
- kosmetické operace mění to co bylo stvořeno Alláhem
- potraty – nejsou dle mnoha muslimů do 4. do měsíce zakázány, ale odsouzeny

Téma a TABU

- rodinné intimní problémy
- stydí se bavit o základních fyziologických funkcích
- o těhotenství s mužem ženy nemluví

Romská kultura

Romská komunita

Romská vlajka

Sváteční den: 8. dubna je Mezinárodní den Romů

- Romové - etnikum, kořeny sahají do středověké Indie.
- Romská diaspora je nejpočetnější v Evropě.

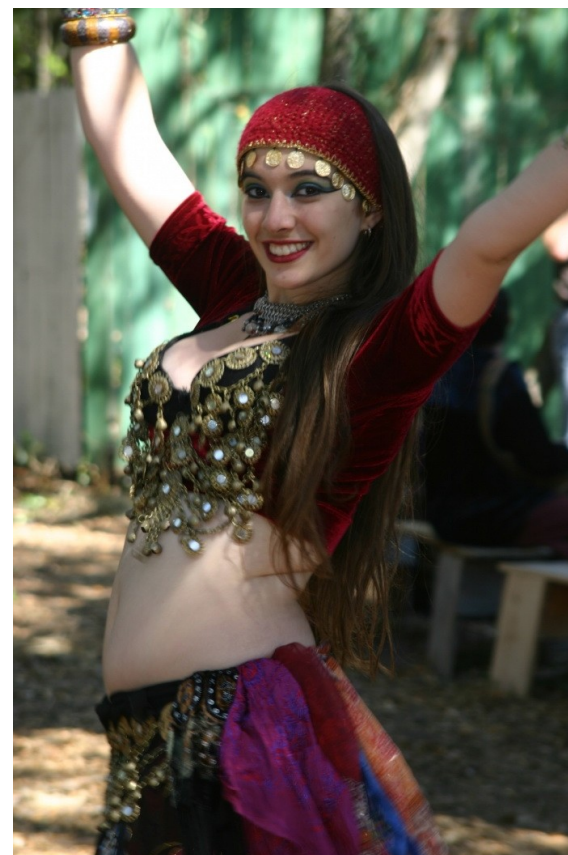
Romové v ČR

- podle reálných odhadů žije v ČR 250 - 300 tisíc Romů

Dělí do pěti základních skupin:

- Romové slovenští
- Romové maďarští
- Romové čeští
- Romové moravští
- Romové olašští
- Romové Sintí

Původ označení Rom

- v zemích, kde žijí, byli označováni nejrůznějšími exonymi
- Cikání (česky)
- Cygaňe (rusky)
- Zingari (italsky)
- toto označení nabylo většinou negativní význam
- ve slovníku spisovného jazyka českého z roku 1989 je slovo „*cikán*“ synonymem tuláka, dobrodruha, lháře, podvodníka a zloděje

Původ označení Rom

- poprvé zazněl název Rom v Londýně na Mezinárodním fóru v roce 1971
- kde jej účastníci - prvního mezinárodního kongresu Romů včlenili do názvu organizace dnes zvané Internacionalno Romani Unia (Mezinárodní romská unie)
- představitelé Romů zde také poprvé deklarovali toto označení jako oficiální název příslušníků romského etnika

Romové jako etnikum

- romsky jazyk – románi čhib. je řádným, plnohodnotným jazykem indoevropským, i když donedávna byla romština jazykem nespisovným.
- je společným jazykem Romů na celém světě, i když mluví více či méně odlišnými dialekty

Náboženství

- o náboženském cítění panují tři různé názory:
 1. z nich předpokládá, že jsou zcela bez náboženského cítění
 2. je pokládá za vyznavače přírodních a animistických sil a duchů
 3. tvrdí, že jsou skálopevní křesťané, nejčastěji katolíci
- matričně se hlásili a hlásí vždy k té církvi, která v prostředí, kde žijí, převažuje

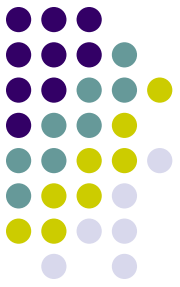
Tradiční romská řemesla a způsob obživy

- v mnoha zemích dosud kočují
- dnes se uplatňují ve všech povoláních („cikanští muzikanti“ po několika staletích byli spolu s romskými kováři nejrozšířenější a nejváženější skupinou)

Vývoj Stravovacích návyků

- kuchyně **příbuzná indické** s tím, že byla současně kvůli nemajetnosti Romů **velice skromná**
- v jídelníčku hlavně **brambory, zelí a kukuřice**
- **v neděli** se dělávaly k obědu **halušky** (ze syrových brambor a mouky), jedly se s tvarohem, omastkem nebo s cibulí
- v kuchyni nechybělo ani **MASO**, většinou se jednalo o **uhynulou lesní zvěř**
- Romové nikdy nejedli znovu ohřívané jídlo
- přes svoji chudobu **zbytky vyhazovali**, protože věřili, že je očichávají duše mrtvých a mohly by tak ne ně přenést nemoc

Pravidla při přípravě jídla

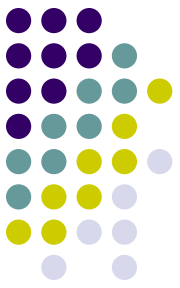
- hospodyně by **při vaření měla mít dobrou náladu**, aby se pak příjemně cítili ti, co jedli
- **Na vaření a praní prádla se musely užívat odlišné nádoby.**
- mezi Romy **velká solidarita**, kdo zrovna neměl co jíst, dostal většinou něco od druhých

Romská kuchyně dnes

- je dost podobná kuchyním majoritních populací, v nichž žijí
- za málo peněz dokáží uvařit velice chutně
- nejznámější jídla:
 - Fasulja,
 - Bokeli,
 - Loli bandurki,
 - Holubky,
 - Gója Halušky,
 - Pišoty

Vývoj rodinných vztahů

- rodina pro Roma znamená téměř vše (zdrojem obživy, funkce vzdělávací a ochranná)
- za své blízké považovali všechny příbuzné
- žili se svojí širší rodinou pohromadě a kromě pokrevního příbuzenství je pojily i rodinné tradice a vzájemná solidarita
- největším trestem bylo vyhnání z rodiny

Rodina

- rodina je výrazně **patriarchální a má vysokou hodnotu**
- pro ženu je nejvyšší hodnotou mít děti
- děti se rodí hned, jakmile je žena pohlavně zralá, někdy i ve 13 letech
- muž rozhoduje o tom, kolik budou mít dětí
- rodiny jsou stabilní, mají hospodářský význam

Charakteristika kultury

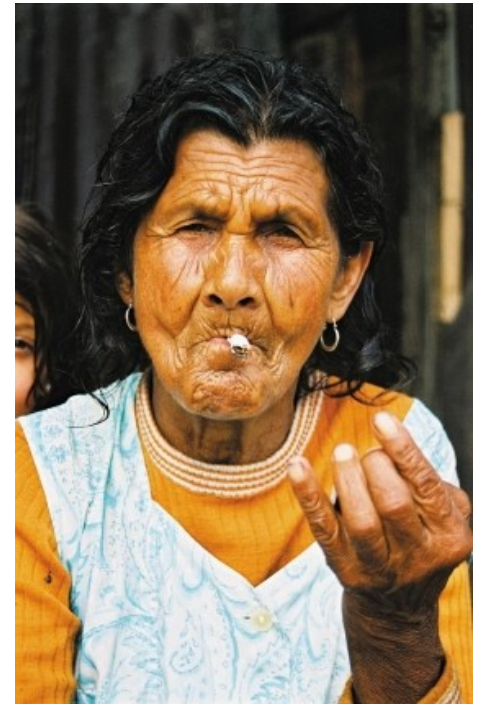
kolektivní kultura, pro kterou jsou typické tyto znaky:

- „sociální struktura je zaměřena na rod a velkorodinu
- největší hrozbou je exkomunikace, vyobcování z rodiny
- dělení je nejen o zisk, ale i o trest
- kolektivní vina – ostuda za člena padá na celé příbuzenstvo
- společné rozhodování
- ritualizace společného života
- volné hranice mezi osobním a společným vlastnictvím“

Postoj ke zdraví

- na vyšších místech jejich hodnotového žebříčku
- v léčbě nemoci - hlavní slovo nejstarší ženy z rodiny

Lidové léčitelství

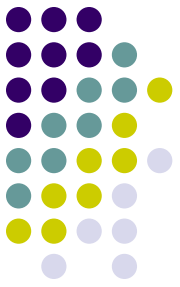
- léčivé účinky rostlin
- léčivé přípravky spojené s magií
- léky ze zvířat
- léčivé moci minerálů, živočišných látek či různých druhů masáží

Zdraví a nemoc

- silnými projevy emocí, a to především pokud se jedná o onemocnění spojené s bolestí
- v souvislosti s hospitalizací se u nich může vyvinout komplex méněcennosti spojený se slabší vůlí a trpělivostí
- hospitalizaci obecně špatně snáší (neochota ve spolupráci se zdravotníky, nedůvěrou k personálu až projevy agresivity)
- kontakt s rodinou a její spoluúčast na rozhodování v jednotlivých krocích léčby
- rizikem je přístup Romů k užívání léků, které berou pouze do odeznění prvních příznaků

Rom na ošetrovací jednotce

- vyšší nemocnost (chronická onem.)
 - příčina: nedodržování dlouhodobého léčebného režimu
- A) slabá vůle - nedodržování léčebných opatření, která jsou nutná pro alespoň stabilizaci jejich zdravotního stavu
- B) odmítáním léčby, která nemá okamžitý účinek
- C) nedodržování v době, kdy příznaky a problémy vyvolané nemocí vymizí

Negativní ukazatele ve stavu zdraví

- ↓ se střední délka života, ↑ kojenecká úmrtnost, ↑ invalidizace, ↑ výskyt infekčních nemocí
- časté hospitalizace dětí
- ↓ hygienická úroveň
- kouření, výskyt alkoholu a drog
- ↓ vzdělanost, nedostatek pracovních příležitostí, ↓ životní úroveň, ekonomická nouze
- absentují poznatky a potřebu prevence

Cizí prostředí nemocnice

- vytržení z jejich prostředí a kultury
- silné propojení s rodinou, na které jsou závislí

Následky omezení kontaktu s rodinou:

- může vést k projevům nesamostatnosti jedince,
- může vyvolat strach a nejistotu, v nejtěžších případech se strach může projevovat negativismem či agresivitou
- problémy s hygienou - zhodnotit individuálně
- děti - zvláštní způsoby upozorňování na sebe
- lékař je chápán jako dvojznačná osobnost

Těhotenství a porod

- mladé matky - 14-16let (pokračování rodu, dočasné řešení finanční situace)
- nezralost romských matek:
 - k poruchám přijmutí své role jako rodič
 - nedostatečná příprava na porod
- kolem doby těhotenství a porodu dodržování mnoha zvyků a tradic, nyní jen nepatrná část
- pokud si je žena jista, že je v jiném stavu, tuto událost nejprve oznámí všem ženám v rodině a poté svému manželovi
- od té doby se musí řídit pravidly pro ochranu plodu

Umírání a smrt

- smrt vyvolává obrovský strach
- způsobuje velkou psychickou bolest, kterou dávají hlasitě najevo
- umírajícího provázejí ženy hlasitým pláčem
- při umírání, aby se duše snadněji odpoutala od těla, odebírají umírajícímu polštář a peřinu, ženám odeberou šperky a rozpustí vlasy
- před posledním vydechnutím zakrývají všechna zrcadla v místnosti, to proto, aby živé ochránili před duchy mrtvých
- od chvíle skonu až do pohřbu (3 dny) pozůstali s nebožtíkem bdí u jeho otevřené rakve
- své mrtvé pohřbívají do země za katolických obřadů
- oficiální smutek trvá jeden rok

Ruská kultura

Rusko

- oficiální název Ruská federace
- rozlohou je největší a devátou nejlidnatější zemí světa
- hlavním městem je Moskva
- úředním jazykem je ruština
- východoslovanský jazyk je psán azbukou
- měna: rubl

Rusové v ČR

- příslušníci ruské národnosti, ale i občani jiných států bývalého Sovětského svazu, kteří se k této kultuře nadále hlásí
- Patří sem především Rusové žijící na Ukrajině a v Kazachstánu, kteří se přestěhovali z různých důvodů do těchto zemí, kdysi stejného státu a po rozpadu Sovětského svazu se ocitli za hranicemi Ruské federace, kde jim bylo přiděleno nové státní občanství

Náboženství

- dominantní církví je pravoslavná církev 71 %
pokřtěných (20 % alespoň částečně praktikujících)
- muslimové – 5 %
- katolíci – 1 %
- protestanti – 1 %
- buddhisté - 1 %
- judaismus vyznává 1 % obyvatel
- k ateismu se hlásí přibližně 13 % obyvatel

Rodina

- rodinný typ
- udržují společně tradice a prožívají spolu důležité rodinné události
- klíčové postavení má ten, kdo vydělává více peněz a nemusí to být vždy muž
- drží pospolu, je pro ně těžké opustit rodinu, kolektiv..

Osobní kontakt

- platí všeobecné evropské normy etikety týkající se pozdravu a rozloučení
- muži si při pozdravu nebo rozloučení obvykle podávají ruce
- ženy se spíše zdraví pokývnutím hlavou nebo naznačenými třemi polibky na tvář u blízkých přítelkyň
- při setkání ženy s mužem žena podává ruku jako první nebo si vystačí pouhým pokývnutím bez fyzického kontaktu
- při hovoru se neusmívají, mluví na veřejných místech spíše tišeji než nahlas, dívají se s partnerem navzájem do očí a významně gestikulují

Stravovací návyky

- typické jídlo: husté polévky se zeleninou, jako je boršč a soljanka, dále pirožky plněné masem nebo tvarohem.
- pití: víno, koňak, čaj (pocházející především z Gruzie) a vodka
- předkrmem kaviárem z jeseteru
- hlavním jídlem dne je oběd skládající se ze tří chodů (polévky, hlavního jídla a ovocného zákusku, večeře pak připomíná spíše svačinu a je podávána nejméně dvě hodiny před spaním)

Stravování

- postní dny - v pondělí, ve středu a v pátek během celého roku
- velikonoční půst – 6 týdnů před Velikonocemi
- půst před Vánocemi – začíná šest týdnů před Vánocemi
- **Lehký půst** – věřící směji přijímat pouze mléčné výrobky, vejíčka, zeleninu
- **Tvrdý půst** - pouze ovoce a zeleninu, nesmí přijímat žádný tuk
- pokud toto vynechávání potravy nijak neohrozí klientovo zdraví, je vhodné, abychom jeho rozhodnutí respektovali

Komunikace

- výrazná gestikulace rukou
- květnatý styl mluvy
- rádi diskutují a polemizují, předvádějí se
- oslovování jménem a otčestvom (jméno po otci), které považují za méně oficiální
- rozlišují vykání a tykání
- při setkání a loučení se známější osoby třikrát líbají na tvař, jinak platí podání ruky, stejně jako u nás

Zdraví

- „hlídají“ si své zdraví
- zjišťují si svou pravděpodobnou diagnózu na internetu
- sami si ordinují léky, často nevázané na předpis
- na vesnici zastaralé názory, silně věřící lidé považují léky za ďáblovu dílo – řídí se heslem: co bůh dal to i vzal, boží záměr
- kvalitní péče je drahá

Respektování potřeb při ošetřování

- většina specifík při ošetřování vychází z víry, kterou jedinec uznává
- jazyková bariéra - rodným jazykem – ruština (pokud klient neovládá příslušný jazyk, tlumočnick, slovník, piktogramy)
- při oš. péči je třeba brát ohled na intimitu, avšak není pravidlem, že ženu musí ošetřovat pouze žena a naopak

Porod a mateřství

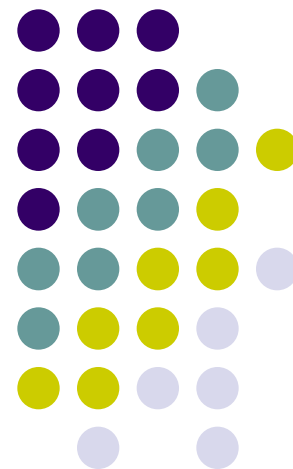
- žena smí být u křtu svého dítěte až po šestinedělí
- při křtinách musí být vždy přítomný kněz, křtěná matka a křtěný otec
- sexuální půst – dodržuje se před svatbou, během menstruace a 40. dní po porodu, kdy je žena brána jako nečistá
- interrupce jsou přísně zakázány

Nemoc, smrt a pohřbívání

- pokud je věřící nemocný, vždy probíhá bohoslužba za odpuštění
- kněz, jakožto prostředník mezi Bohem a člověkem vyslechne zpověď nemocného a prosí Boha o odpuštění
- pokud není věřící při vědomí, modlí se za něj kněz a rodina
- při úmrtí, pokud je to možné, bere si rodina zemřelého na tři dny domů a poté ho pohřbí
- v žádném případě se nesmí nechat tělo zpopelnit, ale musí být pohřbeno do hlíny
- rodina se schází a drží smutek v den pohřbu, pak čtyřicátý den po pohřbu a následně za rok od pohřbu

Křesťanství

Křesťanství

- Víra v jednoho Boha
- Nejrozšířenější náboženství na světě (má přes miliardu vyznavačů)
- Zakladatelem a ústřední postavou je Ježíš Kristus, chápaný jako vykupitel
- Vychází z Bible = písmo svaté (starý a nový zákon)

3 hlavní formy

- **římskokatolické** – hlavou církve papež
- **ortodoxní** – neboli pravoslaví. Chybí centrální organizace.
- **protestantské** – patří mezi ně hlavně luteráni, metodisté, baptisté, prebysteriáni, puritáni a jiné odštěpené církve

Římskokatolická církev

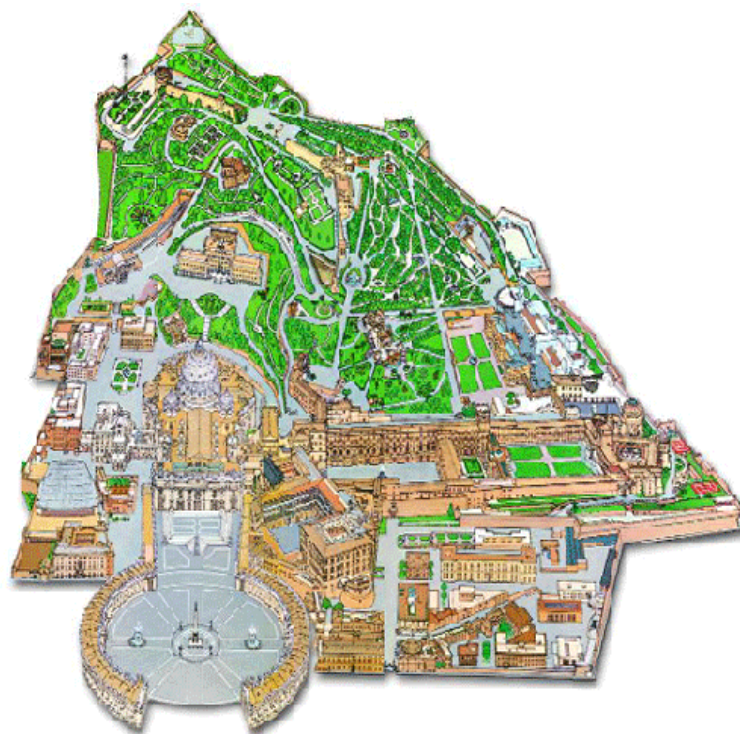

- Dnes se již v mnoha zdravotnických zařízených konají bohoslužby. Po nich kněz navštěvuje ty co jsou upoutáni na lůžko.
- Kněz může navštívit ovšem jen o kterých je informován od příbuzných nebo zdravotnického personálu.
- Tato oznámení zaostávají nad skutečnými potřebami nemocných.
- Pacienti nebývají o bohoslužbách vždy informováni a o jejich duchovní požadavky se nikdo nestará.

Římskokatolická církev

- V čele Římskokatolické církve stojí papež
- Papež sídlí ve Vatikánu

Mapka Vatikánu

Svátosti církve

- Svátost křtu.
- Svátost biřmování.
- Svátost eucharistie.

První tři jsou svátosti iniciační, tzn. uvádějí člověka do křesťanského života.

- Svátost pokání a smíření.
- Svátost pomazání nemocných.

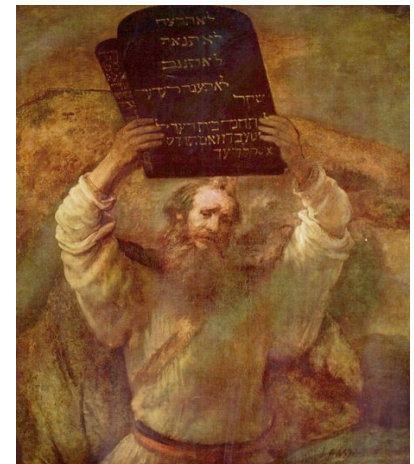
Čtvrtá a pátá jsou svátosti uzdravování.

- Svátost kněžství.
- Svátost manželství.

Desatero Božích přikázání

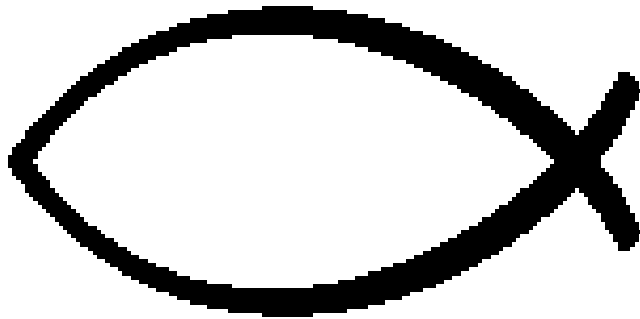
1. V jednoho boha věřit budeš
2. Nevezmeš boží jména Božího nadarmo
3. Pomni, abys den sváteční světil
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a dobře se ti vedlo na zemi
5. Nezabiješ
6. Nesesmilníš
7. Nepokradeš
8. Nepromluvíš křivého svědectví
9. Nepožádáš manželky bližního svého
10. Nepožádáš statku bližního svého

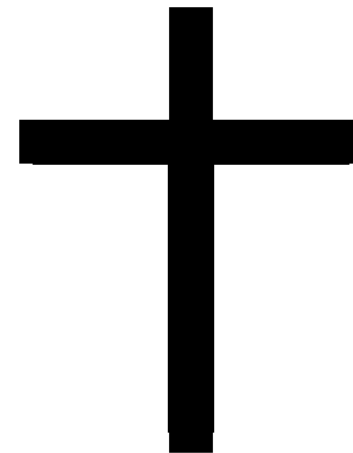
Symbyly křesťanství

- V Počátku křesťanství se jako symbol používalo znamení ryby

- Používanějším je však symbol kříže (podle ukřižování Ježíše Krista)

Ortodoxní (pravoslavná) církev

- používají juliánský kalendář všechna data jsou posunuta o 13 dnů
- pravoslavné bohoslužby se konají 3x denně
- pravoslavné tradice - do kostela se oblékat skromně
- muži v chrámu odkládají čepice
- pravoslavný křesťan by nešel na bohoslužbu v šortkách, ve sportovním oblečení nebo v křiklavých barvách

Ortodoxní (pravoslavná) církev

- vdané ženy musí mít přikryté vlasy šátkem
- většina těla by měla být přikryta oblečením (u žen jsou nepřípustné šaty bez rukávů, minisukně, velký výstřih)
- ženám se nedoporučuje líčení rtů

Protestantské církve

Československá evangelická církev

- nezná svatou zpověď pomazání nemocných
- zná bratrskou zpověď kdy se věřící vyznává ze svých hříchů bratrovi nebo sestře (nemusí být věřící) společně se modlí za odpuštění

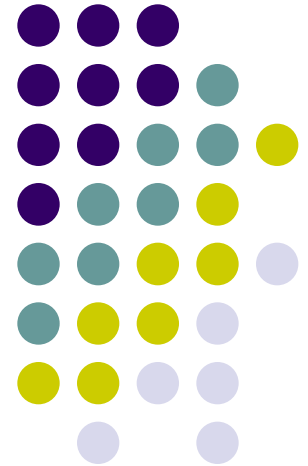
Protestantské církve

Církev československá husitská

- podobné názvy svátostí jako katolické církve
- pomazání nemocných = svátost útěchy nemocných
- péče o nemocné patří k náplni sborové činnosti a povinností faráře

Hinduismus

Úvod

- sahá tisíc let do minulosti
- je nejstarším a dodnes aktivním náboženstvím na světě
- jsou miliony hinduistických bohů a bohyň
- všichni jsou odrazem nejvyššího ducha Bráhma

Rozšíření

Hlavně:

- Indii
- Nepálu
- Bangladéši
- Pákistánu
- Srí Lance

Rodina

- všichni mají ve svých domovech svatyňky, v nichž provádí denně zbožné úkony
- hinduistou se člověk rodí
- víra v nekonečný cyklus zrození, života na zemi, smrti a opětného zrodu
- nepřipouští rozvod za žádných okolností

Výchova dětí

- provádět jógu nebo meditaci
- projevovat úctu rodinnému bohu a uctívat ho
- chovat bezpodmínečnou úctu vůči starším a předkům
- nabízet pohostinnost všem chudým a svatým mužům a ženám
- mít respekt k všem živým tvorům

Buddhismus

Buddha

- je čestný titul znamenající „probuzený“, „osvícený“
- věří, že lidské bytosti jsou touhou připoutány k cyklu zrození, života a smrti a že se mohou nesčetněkrát narodit na různých úrovních existence
- věří, že je možné se vymanit ze sledu se znovuzrodů a dosáhnout nirvány
- buddhovo učení – chce rozvíjet kvality nenásilí, moudrosti a soucitu
- Buddhisti věří v nejvyšší realitu, ale neříkají ji „Bůh“
- o svém vyznání hovoří jako o filozofii života než jako o náboženství

DĚKUJI ZA POZORNOST

